

DE VFS-ERETEKENS

A.Despretz

INLEIDING (1)

De VFS (of VFSM & Z) is de afkorting voor "Vlaamse Federatie van Socialistische Muziekkorpsen en Zangkringen van België". Deze werd op 25 mei 1952 opgericht om de muziek te bevorderen, liefhebbersorkesten op te richten, het volk muzikaal op te voeden en de ontwikkeling en het cultureel peil van de leden te verhogen. De VFS is samengesteld uit provinciale afdelingen en omvat harmonies, fanfares, koren, symfonieorkesten, trommelkorpsen, accordeon- en mandolijnkringen. Haar zetel is van in den beginne te Antwerpen gevestigd (2). Er bestaat ook een Waalse tegenhanger.

ERETEKENS

Al van bij de oprichting werden in artikel 19 van de statuten eretekens voor verdienstelijke leden voorzien (3). René Boschmans, leraar aan de Liarse academie voor Schone Kunsten, werd in de tweede helft van 1952 gevraagd om hiervoor ontwerpen te maken. Deze sociaal bewogen kunstenaar had in 1951 voor het tweede internationaal congres der vrije syndicaten te Milaan een medaille ontworpen met als thema "Bread - Peace - Freedom" en voerde in de twee volgende decennia verscheidende opdrachten voor socialistische organisaties uit.

De VFS-eretekens waren hiervan de eerste (4).

Boschmans ontwierp drie types :

- een pauk met twee gekruiste trommelstokken in gepatineerd brons, omgeven door uitgesneden en groen geëmailleerd gebladerte (afmetingen : 40 mm x 40 mm), als eretekens voor 25 jaar lidmaatschap;
- een rood geëmailleerde harp met een coneelmasker in oud-verzilverd brons, omgeven door uitgesneden en groen geëmailleerd gebladerte (afmetingen : 45 mm x 45 mm), als eretekens voor 35 jaar lidmaatschap;
- een notenbalk met de eerste maten van de "Internationale" in verguld brons, omgeven door uitgesneden en groen geëmailleerd gebladerte (afmetingen : 52 mm x 52 mm), als eretekens voor 50 jaar lidmaatschap. Op de oorspronkelijke schets klopt de derde maat van Adolphe Degeytere lied echter niet; ze moet uit vier achtsten bestaan in plaats van uit twee zestienden gevolgd door twee achtsten.

Fig. 1 : Schets van de eerste maten
van de "Internationale" door René Boschmans

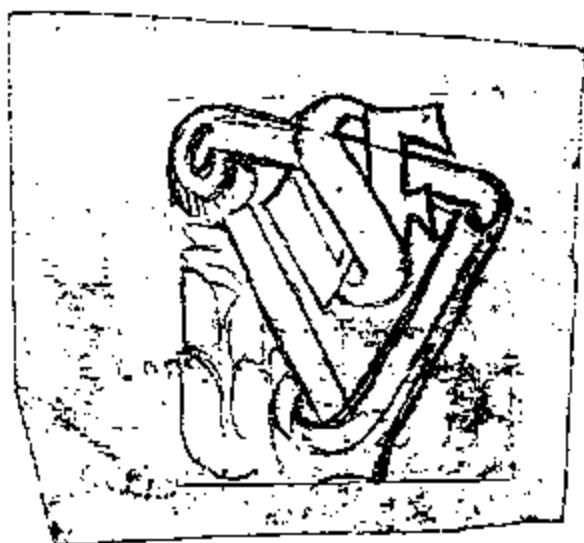
Begin 1953 werden de eretekens vervaardigd door de Brusselse firma "Ets. Fisch N.V. (Fibra)" (5). Elk exemplaar was voorzien van een ring, een 37 mm breed roodzijden lint, een vorkspeld en een bijhoorend rood opbergdoosje (6). De matrijzen kostten respectievelijk 700, 750 en 900 Frank (7); de aanmaakprijzen voor de oorspronkelijke (en achteraf niet gerespecteerde) afmetingen waren 40, 47,5 en 55 Frank en de voorziene verkoopprijzen 60, 70 en 80 Frank.

De oorspronkelijke ontwerpen werden echter gewijzigd:

- de vorm werd rechthoekig (i.p.v. een vierkant);
- een rood geëmailleerd VSF-monogram (dat omwille van de sierlijkheid de voorkeur had gekregen boven VFS) werd ingewerkt;
- het toneelmasker werd voor het eerste type gebruikt i.p.v. voor het tweede; het blijkt soms (maar niet altijd) zwart geëmailleerd te zijn;
- de harp werd niet geëmailleerd;
- het gebladerte is enkel bij het ereteken voor 35 jaar lidmaatschap voorzien van doorschijnend groen glazuur;
- het derde type kreeg vier blanco notenbalken als achtergrond voor het monogram en bovenaan werd het opschrift "Arbeid - Cultuur" toegevoegd; opnieuw liep er wat fout met de derde maat van de "Internationale": de verbinding van de staarten van de eerste twee noten viel weg, zodat deze achtsten kwarten werden;
- op de keerzijde is de naam van de kunstenaar ingeslagen en die van het atelier (FIBRU / BRUSSELS).

*Fig. 2 : Schets van het eerste type
eretaken door René Boschmans*

*Fig 3 . Schets van het tweede type
ereteken door René Boschmans*

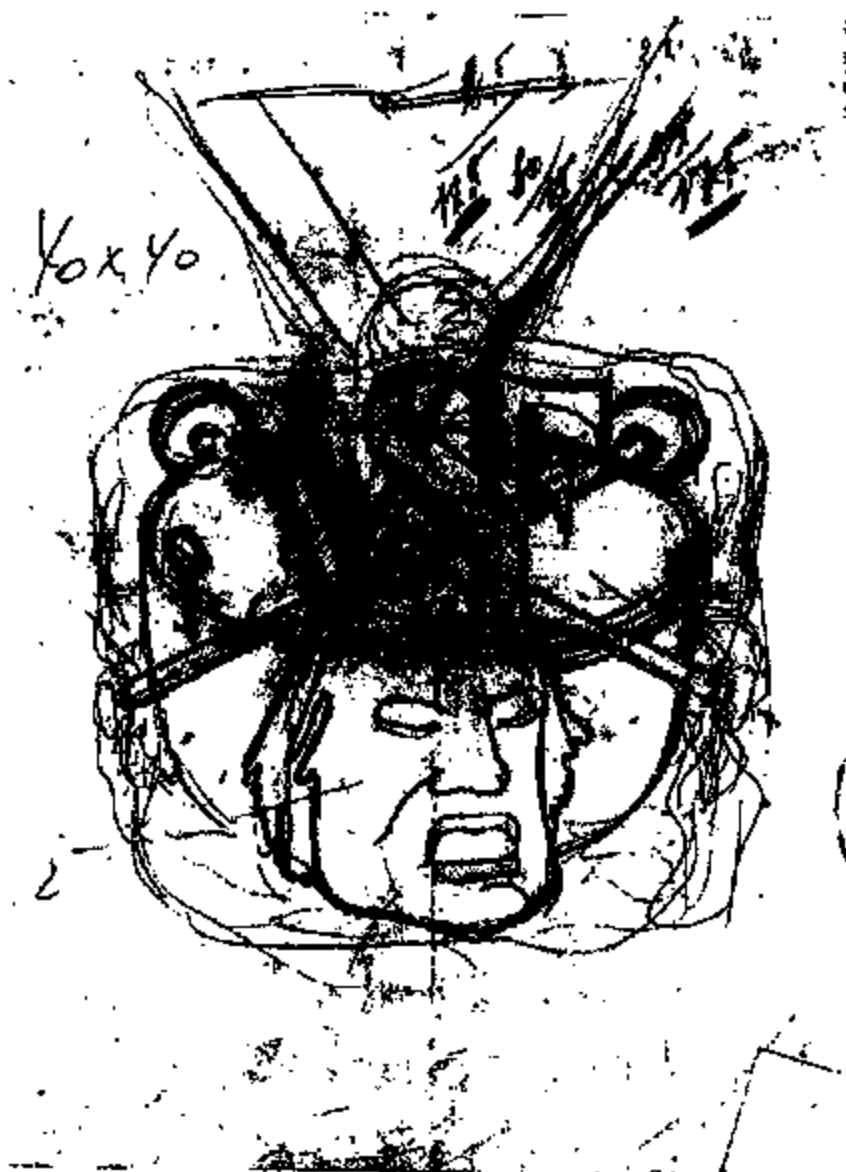

Fig. 4 : Verder uitgewerkte schets van het eerste type ereteken door René Boschmans

*Fig 5 : Schets van het derde type
ereteken door René Boschmans*

Na de eerste bestelling volgden er nog andere, soms met een zeer groot tijdsinterval. Daardoor bestaan er kleine verschillen in de afmetingen, en vertoont het email varianten in tint en structuur; de ring loopt nu eens door een bolvormig draagpog bovenaan het ereteken, dan weer door een ringvormig oogje op de keerszijde. Ook de naam van de kluantenaar op de keerszijde varieert (Boschmans, BOSCHMANS of R. BOSCHMANS) en soms ontbreekt die van het atelier.

Het is echter niet mogelijk om hiermee een chronologie op te bouwen.

De prijzen voor de eretekens evolueerden als volgt (8):

	12.01.1953	22.09.1954	1963	1971
Eerste type	53 Fr	62,5 Fr	102 Fr	207 Fr
Tweede type	60 Fr	70 Fr	140 Fr	225 Fr
Derde type	-	89 Fr	145 Fr	264 Fr

Soms werden stukken in een ander materiaal uitgevoerd dan voorzien, wat er op zou kunnen wijzen dat de oorspronkelijke binding tussen de types en de duur van het lidmaatschap onder de opeenvolgende secretariaten verloren ging.

De jaren lidmaatschap, die recht gaven op een onderscheiding, werden in 1956 teruggebracht naar 15, 25 en 40, en in 1963 naar 15, 25 en 35.

In 1959 werd overwogen om de eretekens te reduceren (twee types tot 30 mm en het derde tot 25 mm, met een zijden lint van 25 mm breed). Dit zou de prijs bij een minimum afname van vijftien stuks op resp. 61, 65 en 84 Fr brengen. De reductie van het slijpmateriaal zou echter 6.075,50 Fr kosten (9). Dit plan werd waarschijnlijk daarom niet doorgevoerd (10). Onderhandelingen met de firma Maquoy voor een nieuw type eretekens bleven zonder resultaat (11).

De gegevens over het aantal vervaardigde exemplaren zijn erg onvolledig (12).

Type	Periode	Aantal
Gespicaard brons	november 1962 - februari 1966	75 stukken
Verzilverd brons	maart 1960 - mei 1965	125 stukken
Verguld brons	maart 1960 - februari 1966	230 stukken

Vanaf de tweede helft van de zeventiger jaren werden geen artekens meer bijgemaakt. Hun uitreiking werd stopgezet bij de uitputting van de voorraad (te Gant was dit het geval in 1988 - 1989). Volledigheidshalve were gezegd dat de uitreiking van artekens vaak gepaard ging met de overhandiging van een diploma (13).

KENTEKENS

In 1963 besloot men ook kentekens uit te reiken. Er werden verschillende types voorzien voor 15, 25, 35, 50 en 60 jaar lidmaatschap; voor de zangkringen werden deze tarieven met vijf jaar verminderd (14).

De ontwerper van deze speldjes - alle met een letter S (van Socialist) op een lier - was Stan de Boey uit Deurne, zoon van oud-burgemeester Flor De Boey (15). Ze werden en worden vervaardigd door de firma "Delmotte Graveur N.V." (16) en dit naargelang de noden. De eerste bestelling (ongeveer 200 exemplaren) werd in juni 1963 geplaatst. De prijs schommelde tussen 10 en 15 Frank. In 1972 was hij gestegen naar 35 Fr voor brons, 40 Fr voor zilver, 42 Fr voor

goud en 65 Fr voor het veteranenknopje van 50 jaar lidmaatschap (17). Aanvankelijk waren er alleen reversspeldjes voor mannen, maar op voorstel van secretaris Lode Van Doran kunnen er later ook opateekspeldjes voor vrouwen.

Het kanteken voor 60 jaar lidmaatschap wordt pas sedert 1988 vervaardigd. De fabrikant interpreteerde de prijzenvraag voor de samenpak van "platina-eretekens" letterlijk en deed een offerte van enkele duizenden frank per stuk! Een nieuwe vraag had het over "wit-metalen kantekens" (18).

CATALOGUE

Eretekens

1.1. Ereteken voor 25 jaar lidmaatschap

Vz. Een rood gemailleerd VSF-monogram rust op een tonaal-
masker, dat in driekwart vooraanzicht naar rechts is ge-
plaatst; op de achtergrond bevindt zich een pauk; deze
wordt omsloten door een uitgesneden olijftak (links) en
eiketak (rechts), die in het midden door de pauk worden
bedekt; op de pauk liggen twee gekruiste trommelstokken;
bovenaan, een bolvormig draagvoeg met een ring van 15,7 mm
Ø.

Kz. Effau, met "H. BOSCHMANS" incuus ingeslagen.

Gepatineerd brons - 39,6 x 40,5 mm.

1.2. Ereteken voor 25 jaar lidmaatschap

Vz. Zoals 1.1., maar het masker is zwart gemailleerd.

Kz. Effen, met "BOSCHMANS / FIERU / BRUSSELS" incuus ingeslagen.

Gepatineerd brons - 39,6 x 40,5 mm.

1.1. Ereteken voor 30 jaar lidmaatschap

Vz. Een rood gemailleerd VSF-monogram is geplaatst op een hary; deze wordt onderaan omeloten door groen gemailleerde en gestyleerde palmtakken.

Kz. Effen, met "BOSCHMANS" incuus ingeslagen; bovenaan, een aanhechtingsoogje met een ring van 15,6 mm ø.

Verzilverd brons - 41,7 x 47,8 mm.

2.2. Ereteken voor 30 jaar lidmaatschap

Vz. Zoals nr. 2.1.

Kz. Zoals nr. 2.1., maar met "BOSCHMANS / FIBRU / BRUSSELS" ingeslagen; de ring heeft een doormeter van 15,3 mm.

Verzilverd brons - 42,2 x 48,5 mm.

2.3. Ereteken voor 30 jaar lidmaatschap (?)

Vz. Zoals nr. 2.1.

Kz. Zoals nr. 2.1., maar met "Boschmans / FIBRU / BRUSSELS" ingeslagen; de ring heeft een doormeter van 16,2 mm.

Gepatineerd brons - 41,7 x 50,2 mm.

2.4. Ereteken voor 30 jaar lidmaatschap (?)

Vz. Zoals nr. 2.1.

Kz. Effer; de ring heeft een doormeter van 15,9 mm.

Gepatineerd brons - 42,0 x 48,3 mm.

3.1. Ereteken voor 50 jaar lidmaatschap

Vz. Een rood geëmailleerd VSE-monogram, geplaatst op een achtergrond met vier lege notenbalken; deze wordt links afgezoomd door een verticale olijftak en rechts door een verticale eiketak; bovenaan, op een horizontale band, ARBEID - KULTUUR; onderaan, een zwart geëmailleerde notenbalk met de eerste noten van de "Internationale".

Kz. Effen, met "BOSCHMANS" incuus ingeslagen; bovenaan, een aanhechtings oogje met een ring van 15,8 mm ϕ .

Verguld brons - 41,3 x 49,8 mm.

3.2. Ereteken voor 50 jaar lidmaatschap

Vz. Zoals nr. 3.1.

Kz. Zoals nr. 3.1., maar met "BOSCHMANS / FIBRU / BRUSSELS"
ingeslagen.

Verguld brons - 41,3 x 49,8 mm.

3.3. Ereteken voor 50 jaar lidmaatschap (?)

Vz. Zoals nr. 3.1.

Kz. Zoals nr. 3.1., maar met "Boschmans / FIBRU / BRUSSELS"
ingeslagen; de ring heeft een doormeter van 16,2 mm.

Gepatineerd brons - 41,7 x 50,2 mm.

Kentekens

4.1. Kenteken voor 15 jaar lidmaatschap

Vz. Letter S, geplaatst op een lier;

Kz. Effen, met een opsteekspeld of een bevestigingsknop voor de revers.

Brons - langwerpige achthoek - 9,3 x 13,5 mm.

4.2. Kenteken voor 25 jaar lidmaatschap

Vz. Als nr. 4.1.

Kz. Als nr. 4.1.

Verzilverd brons - Langwerpige achthoek - 9,3 x 13,5 mm.

4.3. Kenteken voor 35 jaar lidmaatschap

Vz. Als nr. 4.1.

Kz. Als nr. 4.1.

Verguld brons - langwerpige achthoek - 9,3 x 13,5 mm.

5.1. Kenteken voor 50 jaar lidmaatschap

Vz. Letter S, geplaatst op een lier; het geheel binnen een langwerpige achthoek; dit alles is verguld en geplaatst op een verzilverde stralenkroon.

Kz. Effen, met opsteekspeld.

Verguld en verzilverd brons - rond - 20,2 mm Ø.

6.1. Vz. Letter S, geplaatst op een lier; het geheel binnen een langwerpige achthoek; dit alles is geplaatst op een effen achtergrond, afgezoomd door een kroon van twee olijftakken die onderaan d.m.v. een lint zijn samengebonden.

Kz. Effen, met bevestigingsknop voor de revers.

Verguld brons - 22,3 x 29,6 mm.

NOTEN

- (1) M.L. DUPONT, beheerder-directeur van de firma FIBRU-FISCH, gaf toestemming om het archief van dit bedrijf te raadplegen; R. BLANSAER (Gent), F. DE CLERCQ (Rekem), L. VAN HERCK (Antwerpen) en E. VERLAECRT (Sint-Niklaas) stelden eretekens en/of kentekens voor studie ter beschikking; L. VAN DOREN (Antwerpen) bezorgde congraveslagen en tijdschriften; A. WALGRAEF (Drogen) verzorgde het fotografisch materiaal; aan allen mijn oprechte dank.

- (2) De maatschappij werd op 24 juni 1964 omgevormd tot een V.Z.W. waarvan de zetel gevestigd was op de Paardenmarkt 66 te Antwerpen. Haar statuten verschenen in de bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 30 juli 1964, p. 1500 - 1501, N. 3792. De leden moesten bij de D.S.P. aangesloten zijn en een jaarlijkse bijdrage van 100 Fr betalen.
- (3) *V.F.S.M. & Z. van België, Statuten, s.l., 1952*. In 1964 overgenomen in de statuten van de V.Z.W. als art. 19.
- (4) Verder volgden kentekens voor de Centrale van het Gebouw (1954), medailles voor Camille Huysmans (1956 en 1971) en voor de P.M.B. Antwerpen (1959, 1963, 1966 en 1969). Deze laatste zijn beschreven in BLANSAER R. & DESPRETZ A., *Numismatische relictas van de Centrale der Belgische Metaalbewerkers*, in *Jaarboek F.G.M.P.*, 1989, p. 42-50.
- (5) Gevestigd in de Edmond Rostandstraat 59 te Brussel. Directeur was toen Fernand Fisch.
- (6) FIBRU-FISCH, dossier René Boschmans, 8 januari 1953.
- (7) Id., 8 en 12 januari 1953.
- (8) Id., 12 januari 1953; 22 september 1954.
Opvoeding, 1963, jg. 16, nr 1, p. 21; 1971, jg. 24, nr 1, p. 22.
- (9) FIBRU-FISCH, dossier René Boschmans, 1 april 1960.
- (10) *V.F.S.M. & Z. van België, Congres te Antwerpen ter gelegenheid van het tienjarig bestaan - Moreel Verslag - Zaterdag, 2 juni 1962, Antwerpen, 1962, p. 8*: "Er werd in de loop der laatste drie jaar gevraagd om een verkleind model der aretekens te doen vervaardigen. Na onderzoek is deze zaak moeilijk uitvoerbaar gevonden."
- (11) *Opvoeding*, 1959, jg. 12, nr 5-6, p. 30.
- (12) FIBRU-FISCH, dossier René Boschmans, 3 november 1966.

- (13) Deze diploma's bestaan uit verschillende teksten en in verschillende formaten. Oost-Vlaanderen nam in 1981 het initiatief om ze te versieren met "De Panfluit", een houtsnede van Gerard Gaudaen (op 250 à 300 exemplaren getrokken).
- (14) *V.F.S.M. & Z. V.Z.N., Statutair Congres - Moreel Verslag - Zondag, 11 december 1977 - Socialistisch Volkshuis, Houtmarkt 1, 9300 Aalst, s.l., 1977, p. 30.*
- (15) *V.F.S.M. & Z. van België V.Z.N., Statutair Congres - Moreel Verslag - Zondag, 26 september 1965, Antwerpen, 1965, p. 14.*
- (16) Een fabrikant van stempels en naamplaten, gevestigd in de Lange Nieuwstraat 48 te Antwerpen.
- (17) *Opleeding*, 1963, jg. 16, nr 1, p. 18; 1972, jg. 25, nr 5, p. 14.
- (18) Verslag van de vergadering van het Nationaal Bestuur van 19 juni 1988 te Waasmunster.
-